

Lillkyrka kyrkogård

Historik

Lillkyrka kyrka, ursprungligen från sent 1200-tal, är en typisk medeltida romansk gråstenskyrka som det finns flera av i Uppland. Den är liten - inre måtten 15 gånger 7 meter - och sannolikt aldrig om- eller utbyggd. Ett nytt vapenhus fick den år 1730. Utmärkande är de likartade tillbyggnaderna på norra sidan, kyrkans sakristia och det på 1500-talet uppförda Oxenstiernska eller Eka-gravkoret. Gravkoret användes för gravsättningar så sent som 1874.

Kyrkogården har en begränsad yta. Den omgärdades ursprungligen av en bogårdsmur som var täckt av bräder. Det finns uppgifter om att kammarherren på Eka Åke Oxenstierna lät täcka muren med tjärade bräder 1648. Den gamla muren revs 1783 och ersattes av en kallmur utan brädtäckning. Arbetet utfördes av dalkarlar på församlingens bekostnad. I samband med detta revs de två stigluckorna och den sydvästra huvudentrén ersattes med två järngrindar mellan putsade tegelpelare.

I nordöstra delen av kyrkogården finns en klockstapel av den i Uppland vanliga slutna typen. Den nuvarande stapeln som är den tredje kända uppfördes 1744 då den sponsrades av Falckenberg på Värnsta som skänkte allt timmer. Klockorna är skänkta av herrskapet på Eka och en omgjutning bekostades av fröken Beata Catharina Falckenberg.

Kyrkogården var i slutet av 1500-talet hälften så stor som nu men byggdes ut i samband med att muren ersattes i mitten av 1600-talet. Kyrkogården utanför muren omges av en regelbunden trädkrans av lind, lönn och ask. Innanför muren finns numera endast en oxel som planterades 2006 och en stor thuja.

Gravplatser och gravskick

På Lillkyrka kyrkogård kan gravplatser för tre av de vanliga gravskicken tillgodoses: kistgravar, urngravar och minneslund. Inom de närmaste åren kommer även en askgravplats att iordningställas.

I slutet av 1800-talet hade det allmänna varvet på Lillkyrka en omloppstid på 20 år, vilket var en förhållandevis kort tid. Gravfridstiden regleras numera i begravningslagen och är 25 år. I det allmänna varvet gravsattes de avlidna i turordning oavsett släktskap. Obemedlade ofta utan någon gravsten eller kors medan andra kunde sätta upp enklare gravanordningar. I början av 1900-talet gjordes en ny plan för

kyrkogården med indelning i kvarter, grusgångar, träd- och perennplanteringar. Enskilda gravar skulle placeras mellan muren och grusgångarna på södra och östra sidorna. Planen blev inte genomförd i sin helhet men en ny plan från 1919 överensstämmer i stort med den utformning kyrkogården har än idag.

Gravkvarteren är till största delen gräsbevuxna med endast ett 10-tal grusgravar bevarade. I norra delen finns rester av det allmänna varvet som bevaras av kulturhistoriska motiv. Längs den nordöstra muren finns ett område med urngravplatser.

Minneslunden är lokaliserad i nordöstra hörnet av kyrkogården och den invigdes 2005. Till och med 2013 har åtta stoft gravsatts i lunden.

På kyrkogården finns 120 gravplatser varav 46 har gravrättsinnehavare. Många gravplatser är återlämnade och flera av dessa har kulturhistoriska värden. Omsättningen av gravplatser är låg. I genomsnitt återlämnades åren 2009-2013 två kistgravplatser per år medan endast en ny gravplats uppläts under de fem åren.

Inom kyrkogården finns gravplatser som speglar den socken den betjänar bland annat märks familjegravar från de stora gårdarna Eka, Värnsta, Viggeby och Mösa. En gravsten från Eka säteri vittnar om branden 1951 i ena flygeln då en hel familj på fyra personer omkom.

Bland värdefulla gravvårdar kan nämnas två vackra smidda kors resta över syskonen Thelin som dog unga i spanska sjukan. Korsen är flyttade till platsen vid kyrkans södra vägg. En påminnelse om den höga barnadödligheten kan även utläsas av grav-

vården över odalmannen Johan Carlsson, 1834-1920, och hans maka Edla Lovisa, 1838-1919, i Litselby som förlorade två av sina fem barn Carl Emanuel, 1874-1881, och Olga Ingegerd, 1877-1878.

Orgelbyggaren, häradsskrifaren, directeur Pehr Olof Gullbergsson, 1780-1864, verkade i Hesslinge och Mösa och är begravd på kyrkogården i allmänna varvet. En minnestavla är uppsatt vid nordvästra muren. Han byggde orglarna i bland andra Lillkyrka, Boglösa, Kungs-Husby och Torsvi kyrkor.

Några gravanordningar som särskilt kan nämnas är en gravsten i röd sandsten från 1850 vid den nordöstra muren, ett uppställt gjutjärnkors vid den nordvästra muren samt ett mindre järnkors norr om södra grinden. I det nordöstra hörnet finns en halvmeterhög sten av granit huggen som en bruten pelare med slingrande murgröna.

Text: Mats O Karlsson
Foto: Kyrkogårdsförvaltningen
Layout: Ida Bjurström

Enköpings pastorat
Kyrkogårdsförvaltningen
V Ringgatan 9
745 22 Enköping
Tel 0171-257 00
www.svenskakyrkan.se/enkoping

Svenska kyrkan
ENKÖPING